

Teismo praktikos rinkinys

Byla C-680/21

UL

ir

SA Royal Antwerp Football Club

prieš

Union royale belge des sociétés de football association ASBL (URBSFA)

(Tribunal de première instance francophone de Bruxelles prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

2023 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – Vidaus rinka – Tarptautinės ir nacionalinės sporto asociacijų nustatytas reglamentavimas – Profesionalus futbolas – Privatinės teisės subjektai, turintys reglamentavimo, kontrolės, sprendimų priėmimo ir sankcijų skyrimo įgaliojimus – Taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vadinamųjų „vietoje parengtų“ žaidėjų – SESV 101 straipsnio 1 dalis – Įmonių asociacijų sprendimas, kuriuo daroma žala konkurencijai – Antikonkurencinio „tikslų“ ir „poveikio“ sąvokos – Išimtis pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį – Sąlygos – SESV 45 straipsnis – Netiesioginė diskriminacija dėl pilietybės – Laisvo darbuotojų judėjimo suvaržymai – Pateisinimas – Sąlygos – Įrodinėjimo pareiga“

1. *Prejudiciniai klausimai – Kreipimasis į Teisingumo Teismą – Sprendimo, kuriuo teikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, suderinamumas su nacionalinės teisės teismų organizavimo ir procedūros taisyklėmis – Teisingumo Teismui nepriklausantis tikrinimas (SESV 267 straipsnis; Teisingumo Teismo procedūros reglamento 97 straipsnio 2 dalis)*

(žr. 28–30 punktus)

2. *Prejudiciniai klausimai – Priimtinumai – Prejudicinio sprendimo reikalingumas ir iškeltų klausimų svarba – Nacionalinio teismo vertinimas – Pateiktų klausimų svarbos prezumpcija (SESV 267 straipsnis)*

(žr. 35–37 punktus)

3. *Karteliai – Poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai – Kriterijai – Visą valstybės narės teritoriją apimantis kartelis (SESV 101 straipsnio 1 dalis)*

(žr. 43, 44, 83 ir 84 punktai)

4. *Europos Sąjungos teisė – Taikymo sritis – Sporto veikla kaip ūkinė veikla – Įtraukimas – Taisyklės, priimtos tik dėl neekonominių motyvų ir išimtinai dėl su sportu susijusių klausimų – Netaikymas – Sporto asociacijų nustatytos taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vietoje parengtų žaidėjų – Taisyklės, darančios tiesioginės ūkinės veiklos vykdymui – Įtraukimas*
(SESV 45, 101, 102 ir 165 straipsniai)

(žr. 53–62 ir 69 punktus)

5. *Europos Sąjungos teisė – Taikymo sritis – Sporto veikla kaip ūkinė veikla – Įtraukimas – Sporto asociacijų nustatytos taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vietoje parengtų žaidėjų – Apribojimas – Pateisinimas – Atsižvelgimas į sportinei veiklai būdingus ypatumus specifika*
(SESV 45, 101 ir 165 straipsniai)

(žr. 64–68 ir 70–74 punktus)

6. *Karteliai – Konkurencijos pažeidimas – Įmonių asociacijų sprendimai – Sąvoka – Sporto asociacijų nustatytos taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vietoje parengtų žaidėjų – Įtraukimas*
(SESV 101 straipsnio 1 dalis)

(žr. 81 ir 82 punktus)

7. *Karteliai – Konkurencijos pažeidimas – Vertinimo kriterijai – Skirtumas tarp ribojimo dėl tikslo ir ribojimo dėl poveikio – Ribojimas dėl tikslo – Pakankamas žalingumas – Pakankamas konstatavimas*
(SESV 101 straipsnio 1 dalis)

(žr. 86 ir 88–90 punktus)

8. *Karteliai – Konkurencijos pažeidimas – Vertinimo kriterijai – Kartelio turinys ir tikslas bei to kartelio vystymosi ekonominis ir teisinis kontekstas – Skirtumas tarp ribojimo dėl tikslo ir ribojimo dėl poveikio – Susitarimo šalių siekis riboti konkurenciją – Nebūtinasis kriterijus – Pažeidimas dėl tikslo – Pakankamas žalos lygis – Vertinimo kriterijai – Poreikis išnagrinėti antikonkurencinių veiksmų poveikį konkurencijai – Nebuvimas*
(SESV 101 straipsnis)

(žr. 92–98 punktus)

9. *Karteliai – Konkurencijos pažeidimas – Vertinimo kriterijai – Skirtumas tarp ribojimo dėl tikslo ir ribojimo dėl poveikio – Ribojimas dėl poveikio – Konkurencijos veikimo nagrinėjimas nesant ginčijamo susitarimo*
(SESV 101 straipsnio 1 dalis)

(žr. 99 ir 100 punktus)

10. *Karteliai – Konkurencijos pažeidimas – Įmonių asociacijų sprendimai – Sporto asociacijų nustatytos taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vietoje parengtų žaidėjų – Ribojimas dėl tikslo – Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo atliekamas patikrinimas*
(SESV 101 straipsnio 1 dalis)

(žr. 101–112 punktus ir rezoliucinės dalies 1 punktą)

11. *Karteliai – Konkurencijos pažeidimas – Įmonių asociacijų sprendimai – Sporto asociacijų nustatytos taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vietoje parengtų žaidėjų – Pateisinimas atsižvelgiant į teisėtus bendrojo intereso tikslus – Sąlyga – Ribojimo dėl tikslo nebuvimas – Išimtis – Sąlygos*
(SESV 101 straipsnio 1 dalis)

(žr. 113–117 punktus)

12. *Karteliai – Draudimas – Išimtis – Sąlygos – Prekių gamybos ir platinimo tobulinimas arba technikos ir ekonomikos pažangos skatinimas – Reikšminga objektyvi nauda, galinti kompensuoti susitarimo neigiamą poveikį konkurencijai – Aptariamų veiksmų būtinumas ar reikalingumas – Veiksmingos konkurencijos dėl esminės aptariamų prekių ar paslaugų dalies panaikinimo nebuvimas – Įrodinėjimo pareiga – Išimties taikymo sąlygų kumuliatyvumas*
(SESV 101 straipsnio 3 dalis)

(žr. 118–135 punktus ir rezoliucinės dalies 2 punktą)

13. *Laisvas asmenų judėjimas – Darbuotojai – Apribojimai – Sporto asociacijų nustatytos taisyklės, pagal kurias profesionalaus futbolo klubai privalo turėti minimalų skaičių vietoje parengtų žaidėjų – Neleistinumas – Pateisinimas – Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo atliekamas patikrinimas*
(SESV 45 straipsnis)

(žr. 136–150 punktus ir rezoliucinės dalies 3 punktą)

Santrauka

Europos futbolo federacijų asociacija (UEFA) yra pagal Šveicarijos teisę įsteigta asociacija, kurios pagrindinės užduotys yra stebėti ir kontroliuoti visų formų futbolo plėtrą Europos mastu. Ji vienija skirtingas Europos nacionalines futbolo asociacijas, atsakingas už futbolo organizavimą savo šalyje, įskaitant *Union royale belge des sociétés de football association ASBL (URBSEA)* Belgijoje. Kadangi tos asociacijos yra UEFA narės, jos privalo laikytis jos įstatų, reglamentų ir sprendimų bei užtikrinti, kad jų valstybėje jų laikytųsi toms asociacijoms pavaldžios profesionalų lygos, taip pat klubai ir žaidėjai.

2005 m. UEFA priėmė taisykles, kurios numatyta, kad profesionalaus futbolo klubai, dalyvaujantys jos tarptautinėse tarpklubinėse futbolo varžybose, privalo į rungtynių protokolą įrašyti ne daugiau kaip 25 žaidėjus, iš kurių ne mažiau kaip 8 privalo būti „vietoje parengti žaidėjai“, apibrėžiami kaip žaidėjai, kurie, neatsižvelgiant į jų pilietybę, ne mažiau kaip trejus metus buvo rengiami jų klube

arba kitame tai pačiai nacionalinei futbolo asociacijai priklausančiame klube (toliau – taisyklės dėl „vietoje parengtų žaidėjų“). Bent 4 iš šių 8 žaidėjų turi būti parengti juos įrašiusiame klube. 2011 m. URBSFA į savo reglamentą įtraukė taisykles dėl taisyklių dėl „vietoje parengtų žaidėjų“, apibrėžiamų kaip žaidėjai, kurie, neatsižvelgiant į jų pilietybę, ne mažiau kaip trejus metus buvo rengiami Belgijos klube.

UL yra futbolininkas, turintis trečiosios šalies ir Belgijos pilietybę. Jis užsiima profesine veikla Belgijoje, kur jis žaidė Belgijoje esančiame profesionalaus futbolo klube *Royal Antwerp*, o paskui kitame Belgijos profesionalaus futbolo klube.

Nusprendę, kad taisyklės dėl „vietoje parengtų žaidėjų“ prieštarauja SESV nuostatomis, UL ir *Royal Antwerp* kreipėsi į *Cour Belge d'arbitrage pour le Sport (CBAS)* su prašymu atlyginti tomis taisyklėmis padarytą žalą. Kadangi jų prašymus šis atmetė, UL ir *Royal Antwerp* kreipėsi į *tribunal de première instance francophone de Bruxelles* (Belgija), t. y. į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, su ieškiniu dėl arbitražo sprendimo panaikinimo.

Tokiomis aplinkybėmis tas teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą ir pateikti kelis prejudicinius klausimus, kuriais iš esmės siekė išsiaiškinti, ar UEFA ir URBSFA priimtoms taisyklėms dėl „vietoje parengtų žaidėjų“ gali būti kvalifikuojamos kaip antikonkurencinis „įmonių susitarimas“, „įmonių asociacijos sprendimas“ arba „suderinti veiksmai“ pagal SESV 101 straipsnį. Jam taip pat kyla klausimas dėl URBSFA priimtų taisyklių suderinamumo su SESV 45 straipsnyje įtvirtinta darbuotojų judėjimo laisve.

Tą pačią dieną kaip ir kiti du sprendimai¹ priimtame sprendime dėl Sąjungos ekonomikos teisės taikymo tarptautinių ar nacionalinių sporto federacijų nustatytoms taisyklėms Teisingumo Teismo didžioji kolegija išsiaiškino, kaip SESV 45 ir 101 straipsnius taikyti sporto federacijų priimtoms taisyklėms dėl komandų sudėties, žaidėjų dalyvavimo tose komandose, taip pat dėl jų rengimo.

Teisingumo Teismo vertinimas

Iš pradžių Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad taisyklės dėl „vietoje parengtų žaidėjų“ patenka į SESV 45 ir 101 straipsnių taikymo sritį. Šiuo klausimu jis priminė, kad dėl to, jog sporto veikla yra ūkinė veikla, ją reglamentuoja tokie veiksmai taikomos Sąjungos teisės nuostatos, išskyrus kelias konkrečias taisykles, kurios, viena vertus, buvo priimtoms išimtinai dėl neekonominių motyvų ir kurios, kita vertus, susijusios su klausimais, turinčiais reikšmės tik pačiam sportui. Tačiau pagrindinėje byloje aptariamoms taisyklėms, neatsižvelgiant į tai, ar jas nustatė UEFA, ar URBSFA, ta išimtis netaikoma. Iš tikrųjų jose reglamentuojama ūkinė veikla. Be to, nors tos taisyklės formaliai nereglamentuoja žaidėjų darbo sąlygų, jos turi būti laikomos turinčiomis tiesioginį poveikį tam darbui dėl to, kad pagal jas komandų, galinčių dalyvauti tarpklubinėse futbolo varžybose, sudėčiai, taip pat – dėl tos priežasties – pačių žaidėjų dalyvavimui tose varžybose taikomos tam tikros sąlygos, už kurių nesilaikymą skiriamos sankcijos.

Nagrinėdamas klausimą dėl išvadų, kurios gali būti padarytos pritaikius SESV 165 straipsnį, kuriame nustatyti tiek Sąjungos veiksams sporto srityje priskirti tikslai, tiek priemonės, kurių galima imtis siekiant įgyvendinti tuos tikslus, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši nuostata nėra speciali taisyklė, pagal kurią sportui visiškai arba iš dalies netaikomos kitos Sąjungos

¹ 2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *International Skating Union / Komisija* (C-124/21) ir 2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *European Superleague Company* (C-333/21).

pirminės teisės nuostatos, kurios jam gali būti taikomos, arba pagal kurią reikalaujama taikant tas nuostatas taikyti jam specialų požiūrį. Beje, jis primena, kad į nepaneigiamas sporto veiklą apibūdinančias ypatingas savybes gali būti atsižvelgiama kaip ir į kitus aspektus, jeigu jos turi reikšmės taikant SESV 45 ir 101 straipsnius, net jeigu į jas gali būti atsižvelgta tik laikantis kiekvienoje iš tų nuostatų nustatytų sąlygų ir taikymo kriterijų.

Atsižvelgdamas į šias pastabas Teisingumo Teismas pirmame etape išnagrinėjo klausimą, ar UEFA ir URBSFA taisyklės dėl „vietoje parengtų žaidėjų“ yra suderinamos su SESV 101 SESV straipsniu.

Dėl šio aspekto jis iš pradžių pažymėjo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės turi būti kvalifikuojamos kaip „įmonių asociacijos sprendimas“, nes, viena vertus, jas priėmė UEFA ir URBSFA, kurios yra įmonių asociacijos, ir, kita vertus, tos taisyklės turi tiesioginę įtaką jų tiesioginėmis ar netiesioginėmis narėmis esančių įmonių ūkinės veiklos vykdymo sąlygoms.

Paskui dėl klausimo, ar tomis taisyklėmis siekiama antikonkurencinio tikslo, Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad, sprendžiant iš turinio, atrodo, kad pagal jas šių asociacijų rengiamose tarpklubinėse futbolo varžybose dalyvaujantiems profesionalaus futbolo klubams nustatytas reikalavimas į rungtynių protokolą įrašyti minimalų „vietoje parengtų žaidėjų“ skaičių, už kurio nesilaikymą skiriamos sankcijos. Galima sakyti, kad taip tomis taisyklėmis dėl paties jų pobūdžio ribojama tų klubų turima galimybė į minėtą protokolą įtraukti žaidėjus, neatitinkančius tokių reikalavimų. Antra, dėl tų taisyklių ekonominio ir teisinio konteksto pažymėtina, kad atsižvelgiant į profesionalaus futbolo ypatumus, būtent į jo socialinę ir kultūrinę svarbą bei reikšmę žiniasklaidai, taip pat į aplinkybę, kad ši sporto šaka grindžiama atvirumu ir sporto pasiekimais, tokios asociacijos, kaip UEFA ir URBSFA, gali teisėtai priimti taisykles dėl, be kita ko, tos sporto šakos varžybų organizavimo, tinkamos jų eigos ir sportininkų dalyvavimo jose ir, konkrečiai kalbant, nustatyti sąlygas, kuriomis profesionalaus futbolo klubai gali komplektuoti komandas, dalyvaujančias tarpklubinėse varžybose tų asociacijų teritorinėje jurisdikcijoje. Trečia, dėl tikslo, kurio siekiama pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklėmis, pažymėtina, kad galima sakyti, kad jomis ribojamas arba kontroliuojamas vienas iš pagrindinių konkurencijos parametrų, t. y. talentingų žaidėjų, galinčių sudaryti sąlygas jų komandai laimėti rungtynes prieš kitą komandą, įdarbinimas neatsižvelgiant į klubą ir vietą, kur jie buvo parengti. Šis ribojimas gali daryti poveikį galimai klubų konkurencijai ne tik „pradinės grandies arba tiekimo rinkoje“, kuri ekonominiu požiūriu reiškia žaidėjų įdarbinimo rinką, bet ir „galutinės grandies rinkoje“, kuri tuo pačiu požiūriu reiškia tarpklubines futbolo varžybas.

Vis dėlto būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į šiuos išaiškinimus ir į visus šalių pateiktus argumentus ir įrodymus, turės nustatyti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės dėl paties jų pobūdžio yra pakankamai žalingos konkurencijai, kad jas būtų galima laikyti turinčiomis „tikslą“ riboti konkurenciją. Jei atsakymas į šį klausimą bus neigiamas, tas teismas turės nustatyti, ar aptariamoms taisyklėms gali būti laikomos turinčiomis faktinį ar galimą poveikį riboti konkurenciją nagrinėjamoje rinkoje.

Galiausiai dėl klausimo, ar tos taisyklės gali būti pateisinamos arba ar joms gali būti taikoma išimtis, Teisingumo Teismas priminė, pirma, kad tam tikriems konkrečioms veiksams, kaip antai asociacijos priimtoms etikos ar deontologijos taisyklėms, gali būti netaikomas SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas, nors neatsiejamas jų poveikis yra konkurencijos ribojimas, jeigu jos pateisinamos teisėtų bendrojo intereso tikslų, kurie savaime neprieštarauja konkurencijai, siekimu, o tuo tikslu įgyvendintų priemonių proporcingumas yra tinkamai įrodytas.

Jis vis dėlto pažymi, kad ta jurisprudencija neturėtų būti taikoma tais atvejais, kai esama veiksmų, kurie yra tokie žalingi, kad galima pagrįstai nuspręsti, jog pats jų „tikslas“ yra trukdyti, riboti ar iškraipyti konkurenciją, neužkertant kelio galbūt taikyti SESV 101 straipsnio 3 dalyje nustatytą išimtį, jei tenkinamos tuo tikslu reikalaujamos sąlygos, o tai privalo įrodyti tokia išimtimi besiremianti šalis.

Dėl tos išimties Teisingumo Teismas priminė: kad, norint ja remtis, turi būti pakankamai įtikima, kad nagrinėjama veiksmis galima pasiekti didesnę produktyvumą ir kad dėl to produktyvumo gautos naudos sąžininga dalis bus skirta naudotojams, nenustatant ribojimų, kurie nebūtini tam produktyvumui pasiekti, ir nepanaikinant bet kokios veiksmingos konkurencijos dėl esminės aptariamų prekių ar paslaugų dalies. Jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad taisyklėmis dėl vietoje parengtų žaidėjų siekiama tikslo ar poveikio riboti konkurenciją, jis turėtų įvertinti, ar tos sąlygos šiuo atveju tenkinamos.

Antrajame etape dėl klausimo, ar URBSFA taisyklės dėl „vietoje parengtų žaidėjų“ neprieštarauja SESV 45 straipsniui, Teisingumo Teismas konstatavo, kad tos taisyklės iš pirmo žvilgsnio pažeidžia darbuotojų judėjimo laisvę. Iš tiesų jos grindžiamos „nacionaliniu“ ryšiu dėl to, kad, viena vertus, jose „vietoje parengti žaidėjai“ apibrėžiami kaip žaidėjai, kurie buvo parengti „belgiškame“ klube. Kita vertus, URBSFA organizuojamose tarpklubinėse futbolo varžybose pageidaujantiems dalyvauti profesionalaus futbolo klubams tose taisyklėse nustatytas reikalavimas į žaidėjų sąrašą įtraukti ir į rungtynių protokolą įrašyti minimalų skaičių žaidėjų, atitinkančių sąlygas, kurias jie turi tenkinti, kad būtų tokiais laikomi. Tuo remiantis darytina išvada, kad tos taisyklės gali į nepalankią padėtį pastatyti profesionalaus futbolo žaidėjus, kurie pageidauja vykdyti ūkinę veiklą valstybės narės, t. y. Belgijos, kuri nėra jų kilmės valstybė narė, teritorijoje ir kurie neatitinka tose taisyklėse nustatytų reikalavimų. Taigi, tos taisyklės gali netiesiogiai diskriminuoti kitų valstybių narių kilmės žaidėjus, nes jos gali veikti iš esmės pastarųjų nenaudai.

Dėl to, ar egzistuoja galimas pateisinimas, Teisingumo Teismas priminė, kad ne valstybės kilmės priemonės gali būti leidžiamos, net jeigu jomis varžoma SESV įtvirtinta judėjimo laisvė, jei tenkinamos dvi kumuliacinės sąlygos, o tai turi įrodyti tų priemonių rengėjas. Pirma, tų priemonių priėmimu turi būti siekiama su Sutartimi suderinamo, taigi ir kito, nei išimtinai ekonominio, teisėto bendrojo intereso tikslo, ir, antra, tos priemonės turi nepažeisti proporcingumo principo, o tai reiškia, kad jos turi būti tinkamos užtikrinti to tikslo įgyvendinimą ir kad jomis nebūtų siekiama daugiau, nei reikalinga jam įgyvendinti.

Nagrinėjamu atveju tikslas skatinti įdarbinti ir parengti jaunus profesionalaus futbolo žaidėjus yra toks teisėtas bendrojo intereso tikslas. Dėl šių taisyklių tinkamumo įgyvendinti tą tikslą nustatyta, kad jis turi būti vertinamas atsižvelgiant būtent į tai, kad pagal tas taisykles bet kuriame nacionalinei futbolo asociacijai priklausančiame klube parengti jauni žaidėjai yra traktuojami vienodai, todėl tokios taisyklės gali tam tikriems klubams, ypač turintiems didelius finansinius išteklius, nebūti reali ir reikšminga paskata įdarbinti jaunus žaidėjus su tikslu patiems juos parengti. Atvirkščiai, tokia įdarbinimo ir rengimo politika yra traktuojama taip pat, kaip bet kurio kito tai asociacijai irgi priklausančio klubo parengtų jaunų žaidėjų įdarbinimas, neatsižvelgiant į to kito klubo vietą tos asociacijos teritorinėje jurisdikcijoje. Tačiau būtent vietos investicijos į jaunų žaidėjų rengimą, ypač kai tie žaidėjai rengiami mažuose klubuose, jei reikia, bendradarbiaujant su kitais to paties regiono klubais, galbūt tarpvalstybiniu mastu, prisideda prie socialinės ir edukacinės sporto funkcijos vykdymo.

Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas priminė, kad tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis šalių pateiktais argumentais ir įrodymais, privalės galutinai įvertinti, ar URBSFA taisyklės atitinka pirma nurodytas sąlygas.